

Husholdningenes finansregnskap ved utgangen av 2. kvartal 2020

Finansielle sektorregnskaper for institusjonelle sektorer

TALL

SOM FORTELLER

RAPPORTER / REPORTS

2020 / 37

Jon Ivar Røstadsand

Jon Ivar Røstadsand

**Husholdningenes finansregnskap ved utgangen
av 2. kvartal 2020**

Finansielle sektorregnskaper for institusjonelle
sektorer

I serien Rapporter publiseres analyser og kommenterte statistiske resultater fra ulike undersøkelser. Undersøkelser inkluderer både utvalgsundersøkelser, tellinger og registerbaserte undersøkelser.

© Statistisk sentralbyrå
Ved bruk av materiale fra denne publikasjonen
skal Statistisk sentralbyrå oppgis som kilde.

Publisert 19. oktober 2020

ISBN 978-82-587-1196-1 (trykt)
ISBN 978-82-587-1197-8 (elektronisk)
ISSN 0806-2056

Standardtegn i tabeller	Symbol
Tall kan ikke forekomme	.
Oppgave mangler	..
Oppgave mangler foreløpig	...
Tall kan ikke offentliggjøres	:
Null	-
Mindre enn 0,5 av den brukte enheten	0
Mindre enn 0,05 av den brukte enheten	0,0
Foreløpig tall	*
Brudd i den loddrette serien	—
Brudd i den vannrette serien	
Desimaltegn	,

Forord

Den pågående koronaepidemien har stilt det norske samfunnet overfor betydelige utfordringer. Smitteverntiltak i Norge og i utlandet har ført til en omfattende nedgang i den økonomiske aktiviteten. Lavere økonomisk aktivitet har også påvirket de institusjonelle sektorenes tilpasning i finans- og kredittmarkedene og endret deres finansielle stilling.

I denne rapporten har vi oppsummert hovedbildet i husholdningenes finansregnskap ved utgangen av 2. kvartal 2020 som ble publisert 11. september i år. Rapporten er delt i to kapitler. I det første kapitlet fokuserer fremstillingen på husholdningenes balanse og balanseendringene samt fordrings-, gjelds- og nettofordringsratene. I det andre kapitlet rettes fokus mot husholdningenes fordringer og gjeld overfor banker og kredittforetak, renteutviklingen og rentebelastningen knyttet til husholdningenes lånegjeld i banksektoren.

Statistisk sentralbyrå, 12.10.2020

Lasse Sandberg

Sammendrag

Koronapandemien har satt sitt preg på hovedbildet i husholdningenes finansregnskap i 1. halvår 2020. Pandemien har endret husholdningenes tilpasning i kredittmarkedet og endringen reflekteres av historisk høye nettofinansinvesteringer. Utviklingen kan forklares av en kraftig økning i husholdningenes sparing som har trukket opp nettofinansinvesteringene i finansregnskapet, spesielt gjennom rekordhøye bankinnskudd. Men, en reduksjon i kortsiktig gjeld har også bidratt til økte nettofinansinvesteringer.

I 2. kvartal 2020 økte investeringene i verdipapirer betydelig og investeringene var i stor grad drevet av nettotegninger av verdipapirfondsandeler. Gjeldsveksten avtok i det siste kvartalet og fulgte dermed trenden fra de foregående kvartalene. Økningen i lån med pant i fast eiendom har avtatt om lag på linje med det samlede gjeldsopptaket for husholdningene i siste kvartal, samtidig som husholdninger med midlertidige utsatte gjeldsforpliktelser har økt. Gjeldsraten økte i 2. kvartal 2020 som er det tredje kvartalet på rad med økning i husholdningenes gjeldsrate.

Husholdningenes rentebelastning er nært knyttet til rentenivået. Norges Bank satte styringsrenten ned til null i mai 2020 og rentene på lån i banker og kreditt foretak har fulgt etter. Rentebelastningen knyttet til lån i banksektoren har falt i 2. kvartal 2020, etterhvert som lavere lånerenter har fått gjennomslag i husholdningenes renteutgifter.

Abstract

The corona pandemic has left its mark on the main picture in households' financial accounts in the first half of 2020. The pandemic has changed household behavior in the credit market and the change is reflected by historic high net lending. The development can be explained by a very large increase in household savings, which has boosted net lending in the financial accounts, especially through record high bank deposits. However, a reduction in short-term debt has also contributed to increased net lending.

In the second quarter of 2020, investments in securities increased significantly and the investments were largely driven by acquisitions of mutual fund shares. Debt growth slowed down in the last quarter, following the trend from previous quarters. The increase in mortgage loans has declined approximately in line with households total borrowing in the second quarter, while the number of households with temporary deferred debt obligations have increased. The debt to income ratio increased in the second quarter of 2020, which is the third quarter in a row with an increase in households the debt to income ratio.

Households' interest burden is closely related to the interest rate level. Norges Bank lowered the policy rate to zero in May 2020 and interest rates on loans in banks and mortgage companies have followed suit. The interest burden on loans in the banking sector has fallen in the second quarter of 2020, as lower interest rates have reduced households' interest expenses.

Innhold

Forord	3
Sammendrag	4
Abstract	5
1. Hovedbildet i husholdningenes finansregnskap	7
2. Husholdningenes stilling i kredittmarkedet	11
Referanser	14
Figurregister	15
Tabellregister	15

1. Hovedbildet i husholdningenes finansregnskap

En oppsummering av resultatene i husholdningenes finansregnskap for 1. og 2. kvartal 2020 er gjengitt i tabell 1.1 Tabellen viser balansen ved utgangen av de to kvartalene og firekvartalssummer for transaksjonene og andre endringer.

Historisk høye nettofinansinvesteringer

Hovedbildet er preget av koronasituasjonen. Av tabellen framgår det at nettofinansinvesteringene økte fra 23 milliarder kroner i 1. kvartal til 60 milliarder kroner i 2. kvartal 2020. Nettofinansinvesteringene¹ utgjorde 3,6 prosent av disponibel inntekt mv i firekvartalsperioden fram til og med 2. kvartal 2020.

Vi må tilbake til året 2005 for å finne nettofinansinvesteringene på et tilsvarende nivå i finansregnskapet. Dette året utgjorde nettofinansinvesteringene 3,5 prosent av disponibel inntekt mv. Utviklingen i 2005 forklares av spesielle forhold knyttet til personlige aksjeeieres tilpasning til ny utbytteskatt. Eierne tok ut store aksjeutbytter som stor grad ble reinvestert i selskapene i form av innskudd egenkapital og lån. Dette bidro til økningen i nettofinansinvesteringene.

Sparer i bankinnskudd

Tabell 1.1 viser at bankinnskuddene summert over de fire siste kvartalene til og med 2. kvartal 2020 økte med 110 milliarder kroner og innskuddene bidro i sterk grad til økte nettofinansinvesteringer i perioden.

Utviklingen forklares av en kraftig økning i husholdningenes sparing i 1. halvår 2020 og skyldes at private konsumutgifter har falt betydelig i forhold til i disponibel inntekt. Endringene har skapt et ekstraordinært overskudd i husholdningenes inntektsregnskap som har generert investeringer i finansielle eiendeler, blant annet rekordhøye bankinnskudd.

I løpet 1. halvår 2020 økte bankinnskuddene mv med hele 139 milliarder kroner. Dette er 57 milliarder kroner høyere enn økningen i innskuddene i 1. halvår 2019 og beløpet utgjør 13,0 prosent av disponibel inntekt mv i 2. kvartal 2020. De ekstraordinære høye bankinnskuddene det siste halvåret har bygd opp en likvid reserve i bankene og dette er penger husholdningene kan trekke på etter hvert som økonomien normaliseres i de neste kvartalene.

Verdipapirinvesteringene øker

De øvrige finansielle eiendelene er i mindre grad påvirket av koronasituasjonen. Det framgår imidlertid av tabellen at investeringene i verdipapirer² utgjorde 20 milliarder kroner i firekvartalsperioden til og med 2. kvartal 2020. Dette er 15 milliarder kroner høyere enn verdipapirinvesteringene i den forrige den perioden. Det var spesielt nettotegninger av verdipapirfondsandeler i 2. kvartal 2020 som trakk opp investeringene i den siste firekvartalsperioden.

Redusert kredittkortgjeld

Tabell 1.1 viser at husholdningenes gjeld økte³ med 169 milliarder kroner i firekvartalsperioden til og med 2. kvartal 2020 mot 174 milliarder kroner i den forrige perioden. Hovedbildet underbygges av lån med pant i fast eiendom som økte 150 milliarder kroner i den siste perioden mot 157 milliarder kroner i firekvartalsperioden til og med 1. kvartal 2020. Utviklingen i husholdningenes gjeld er imidlertid sammensatt og en større reduksjon enn vanlig ble registrert for husholdningenes kortsiktige gjeld i 1. halvår 2020.

¹ Nettofinansinvesteringene er lik finansielle investeringer minus gjeldsøkning.

² Omsettelig gjeldspapirer, aksjer og verdipapirfondsandeler.

³ Økning i gjeld er lik summen av ny gjeld og forfalte ikke-betalte renteutgifter fratrukket avdrag på eksisterende gjeld

Tabell 1.1 Finansregnskap for husholdningene. Sum fire siste kvartaler. Milliarder kroner

	Beholdninger ved utgangen av kvartalet		Transaksjoner		Andre endringer		Vekst ¹ og rater ² i prosent	
	Q1	Q2	Q1	Q2	Q1	Q2	Q1	Q2
	2020	2020	2020	2020	2020	2020	2020	2020
Finansielle eiendeler	5 012	5 215	197	229	-23	42	4,1	4,6
Bankinnskudd mv	1 395	1 490	81	110	1	0	6,2	8,0
Omsettelige gjeldspapirer	11	14	0	2	0	0	2,6	19,9
Aksjer	1 095	1 126	4	7	4	27	0,4	0,6
Verdipapirfondsandeler	173	201	1	11	-8	8	0,7	6,1
Forsikringstekniske reserver	1 697	1 748	92	87	-34	-12	5,6	5,2
Utlån og andre fordringer mv	641	636	18	12	14	19	3,0	1,9
Gjeld	3 907	3 988	174	169	6	6	4,7	4,4
Utlån fra banker og kredittforetak	3 198	3 248	145	140	1	0	4,8	4,5
Utlån fra andre sektorer	541	543	28	25	0	0	5,4	4,9
Annen gjeld	167	197	1	4	5	6	0,5	2,1
Netto	1 106	1 227	23	60	-29	36		
Memo								
Fordringsrate							297,2	304,6
Gjeldsrate							232,6	233,4
Nettoforandringsrate							64,6	71,2

¹ Vekstrater for transaksjoner i prosent av beholdninger ved utgangen av samme kvartal året før.

² Rater i prosent av disponibel inntekt og korreksjon for sparing i pensjonsfond for fordringer, gjeld og nettofordringer. Fordrings-, gjelds- og nettoforandringsratene er sesongjusterte.

I løpet av 1. halvår 2020 ble kortsiktig lån betalt ned med 7 milliarder kroner. Utviklingen kan forklares av redusert kredittkortgjeld og skyldes trolig mindre bruk av kredittkort som følge av koronatiltakenes virkning på økonomien. Utviklingen i de to siste kvartalene kan også være påvirket av refusjoner knyttet til eldre betalingstransaksjoner hvor kredittkort har vært benyttet. Til sammenligning ble kortsiktig lån nedbetalt med beskjedne 0,8 milliarder kroner i 1. halvår 2019.

Store nettogevinsten i siste kvartal

I 2. kvartal 2020 økte markedsverdien på husholdningenes fordringer i noterte verdipapirer og bidro til betydelige nettogevinsten for husholdningene. Dette skjedde etter et stort fall i markedsverdien mot slutten av 1. kvartal 2020, og kurstapet ble nesten hentet inn i løpet av det siste kvartalet. I firekvarvalsperioden fram til og med 2. kvartal 2020 økte nettogevinstene verdien av husholdningenes nettofordringer med 36 milliarder kroner. Sammen med nettofinansinvesteringene økte dette husholdningenes finansielle nettoformue med 96 milliarder kroner fra utgangen av 2. kvartal 2019 til utgangen av 2. kvartal 2020.

Gjeldsveksten avtar

Figur 1.1 illustrerer utviklingen i fordringer og gjeld ved hjelp av vekstrater⁴ for transaksjonene beregnet i prosent av beholdningene. Figuren viser at veksten i fordringene økte fra 4,1 prosent i 1. kvartal 2020 til 4,6 prosent i 2. kvartal 2020. Vekstraten lå ved utgangen av kvartalet 0,3 prosentpoeng over gjennomsnittet på 4,3 prosent i 11-års perioden til og med 2019.

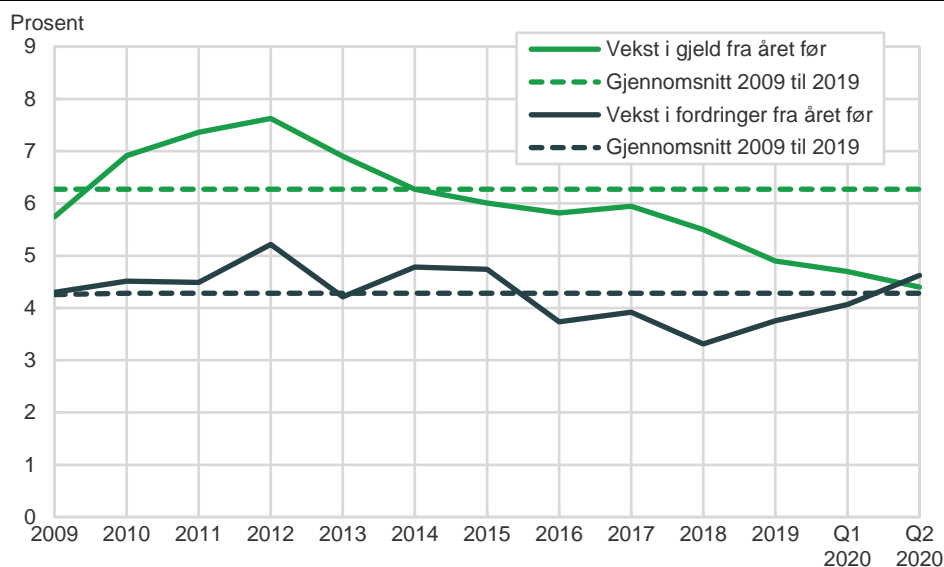
Gjeldsveksten har avtatt gradvis fra 2012 og vekstraten ble beregnet til 4,4 prosent i 2. kvartal mot 4,7 prosent i 1. kvartal 2020. Gjeldsveksten var 1,8 prosentpoeng lavere enn gjennomsnittet for den siste 11-års perioden som er beregnet til 6,3 prosent.

Gjeldsraten øker

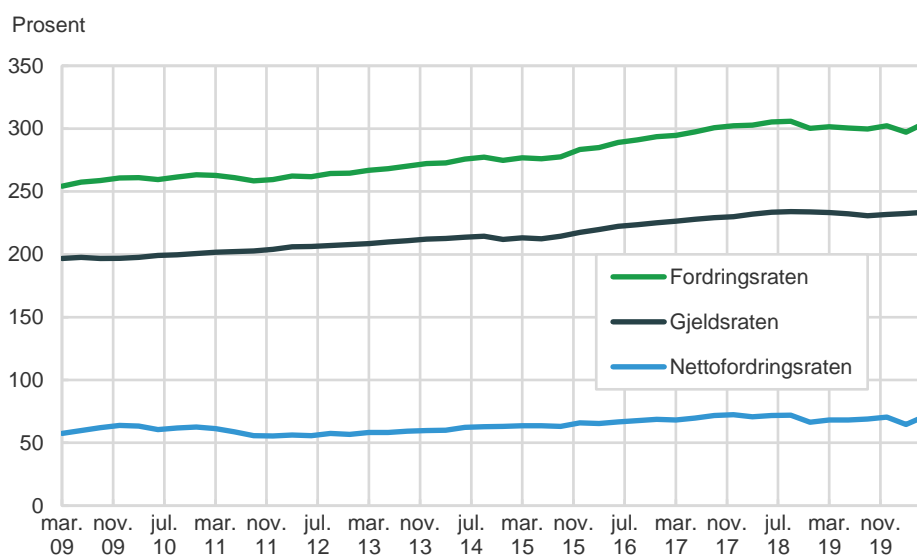
I figur 1.2 er utviklingen i husholdningenes sesongjusterte fordrings-, gjelds- og nettoforandringsrater i prosent av disponibel inntekt mv illustrert. Både fordringene

⁴ Firekvarvalssummer for transaksjoner i prosent av beholdninger ved inngangen til firekvarvalsperioden.

Figur 1.1 Vekst i husholdningenes fordringer og gjeld. Årlig vekst og firekvartalsvekst i prosent

Figur 1.2 Fordringer, gjeld og nettofordringer i prosent av disponibel inntekt mv. Sesongjusterte kvartalstall

og nettofordringene økte kraftig i verdi i det siste kvartalet og utviklingen reflekteres i ratene. Fordringsraten økte med 7,4 prosentpoeng til 304,6 prosent, mens nettofordringsraten økte med 6,6 prosentpoeng til 71,2 prosent av disponibel inntekt mv ved utgangen 2. kvartal 2020.

Av figuren framgår det at gjeldsraten økte med 0,8 prosentpoeng i siste kvartal til 233,4 prosent. Dette er det tredje kvartalet på rad at gjeldsraten øker. Flere forhold kan forklare økningen i siste kvartal, blant annet flere husholdninger med midlertidig avdragsfrihet og nye gjeldshavere i husholdningene med høy gjeldsgrad. Etter at styringsrenten ble satt ned til null og fleksibilitetskvoten i boliglånsforskriften midlertidig ble økt våren 2020, er det rimelig å forvente at gjeldsraten vil fortsette å øke. Tiltakene har sannsynligvis dempet nedgangen i gjeldsveksten og vil trolig gi raskere økning i gjelda enn i inntektene de neste kvartalene.

Tekstboks 1. Kort om fordrings-, gjelds- og nettofordringsrater

Fordrings-, gjelds- og nettofordringsratene kan betraktes som indikatorer for endringer i husholdningenes finansielle stilling og ratene er framoverskuende. Den finansielle stillingen gir et øyeblikksbilde av balansen til en sektor (for eksempel per 31/12) og viser hvilke finansielle midler sektoren disponerer ved inngangen til den neste perioden, og hvor stor gjeld sektoren må betjene i form av renter og avdrag i løpet av den kommende perioden. Ratene er godt egnet til å beskrive endringer i den finansielle stillingen mellom to tidspunkter. For eksempel vurderes en økning i husholdningenes gjeldsrate mellom to år som økt gjeldsbelastning for sektoren fordi gjelda som skal betjenes det neste året har økt raskere enn inntektene.

Fordrings-, gjelds- og nettofordringsratene er beregnet i prosent av summen av disponibel inntekt og korreksjon for sparing i pensjonsfond (disponibel inntekt mv). Ratene er beregnet i prosent av et sentrerte glidende gjennomsnitt for disponibel inntekt mv. For eksempel er ratene ved utgangen av 2. kvartal 2020 lik fordringer, gjeld og nettofordringer i prosent av disponibel inntekt for året 2020 (sum 1. til 4. kvartal), hvor 3. og 4. kvartal 2020 er framskrevet.

2. Husholdningenes stilling i kredittmarkedet

De viktigste kredittkildene for husholdningene er banker og kredittforetak. Gjeld til banksektoren utgjorde om lag 81 prosent av husholdningenes samlede gjeld ved utgangen av 2. kvartal 2020. Tradisjonelt har norske husholdninger også hatt en stor andel av sine fordringer i bankinnskudd og bankinnskudd mv⁵ utgjorde om lag 29 prosent av totale fordringer ved utgangen siste kvartal. Gjennom sine egne innskudd har husholdningssektoren finansiert en betydelig andel av sine egne lån hos banksektoren. Bankinnskuddenes andel av lånegjelda har imidlertid falt fra om lag 64 prosent av lånene ved utgangen av 2001 til om lag 45 prosent ved utgangen 2. kvartal 2020. Årsaken er at gjeldsveksten har vært høyere enn veksten i innskuddene og nettogjelda til banksektoren har derfor økt over årene.

Moderat økning i nettogjeld overfor banksektoren

Økningen i nettogjelda⁶, samt fordringer og gjeld overfor banker og kredittforetak er illustrert i figur 2.1. Av figuren framgår det at husholdningenes nettogjeld til banksektoren utgjorde 1780 milliarder kroner ved utgangen 2. kvartal 2020. I firekvartalsperioden til og med 2. kvartal 2020 økte nettogjelda med 28 milliarder kroner som er lavere enn i den forrige firekvartalsperioden da nettogjelda økte med 60 milliarder kroner. Hovedbildet forklares av veksten i husholdningenes bankinnskudd som har økt kraftig.

Vekstrater⁷ for husholdningenes bankinnskudd og lån i banksektoren er illustrert i figur 2.2. Figuren viser at veksten i husholdningenes lånegjeld har ligget over veksten i innskuddene i lange perioder fra og med 2001. Særlig var låneveksten vesentlig høyere enn innskuddsveksten i den første 7-års perioden i figuren. Gjennomsnittet for låneveksten i 19-års perioden til og med 2019 er beregnet til 9,3 prosent per år. Til sammenligning ble gjennomsnittet for veksten i innskuddene beregnet til 7,0 prosent i perioden. Låneveksten i 2. kvartal 2020 er beregnet til 4,5 prosent, mens veksten i innskuddene var hele 8,2 prosent som er godt over gjennomsnittet for innskuddene i 19-års perioden.

Lavere lånerenter

Endringene i husholdningenes rentebelastning på lån i banksektoren er nært knyttet til endringene i rentenivået. Norges Bank har det siste 1 ½ året både økt og redusert styringsrenten og dette har endret rentene i kredittmarkedet. I figur 2.3 er gjennomsnittlige innskudds- og lånerenter for husholdningene i banker og kredittforetak samt Norges Banks styringsrente illustrert.

Figuren viser at innskudds- og lånerentene har fulgt etter styringsrenta som ble satt ned til null i begynnelsen av mai 2020. Den gjennomsnittlige innskuddsrenta var 0,67 prosent ved utgangen av 2. kvartal 2020 mot 1,12 prosent ett kvartal tidligere. Av figuren framgår det at innskuddsrenta var lavere enn styringsrenta i perioden fra april 2019 til februar 2020. Den gjennomsnittlige renta på utlån til husholdningen av gikk ned fra 3,37 til 2,41 prosent i løpet av 2. kvartal 2020. Lånerenta har i hovedsak fulgt utvikling til styringsrenta i hele perioden som dekkes av figuren

Rentebelastningen avtar

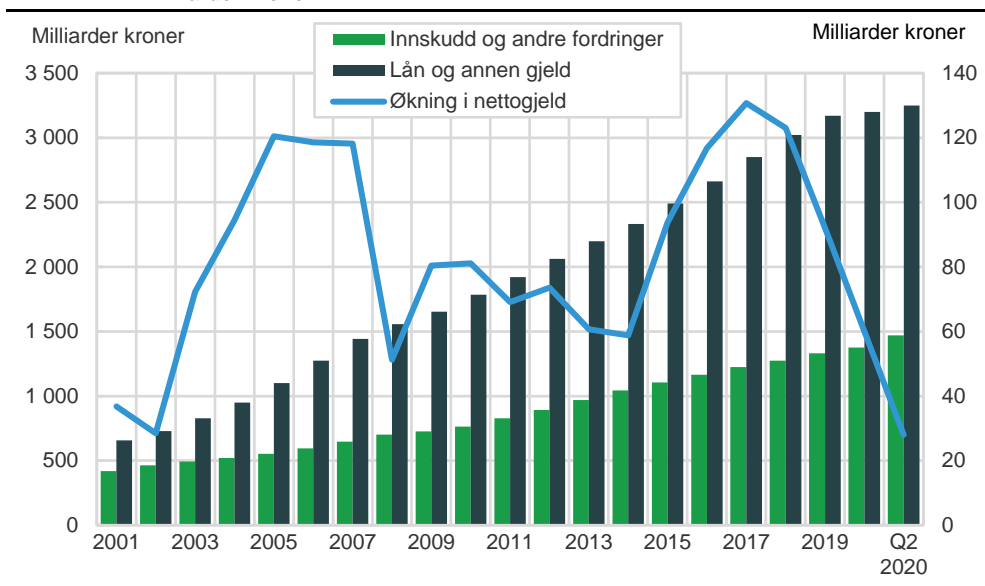
Virkingen av lavere lånerenter er reduserte renteutgifter knyttet til lån i banker og kredittforetak. Renteutviklingen i det siste kvartalet har redusert husholdningenes rentebelastning, som er illustrert i figur 2.4.

⁵ Bankinnskudd mv omfatter sedler, mynt og bankinnskudd.

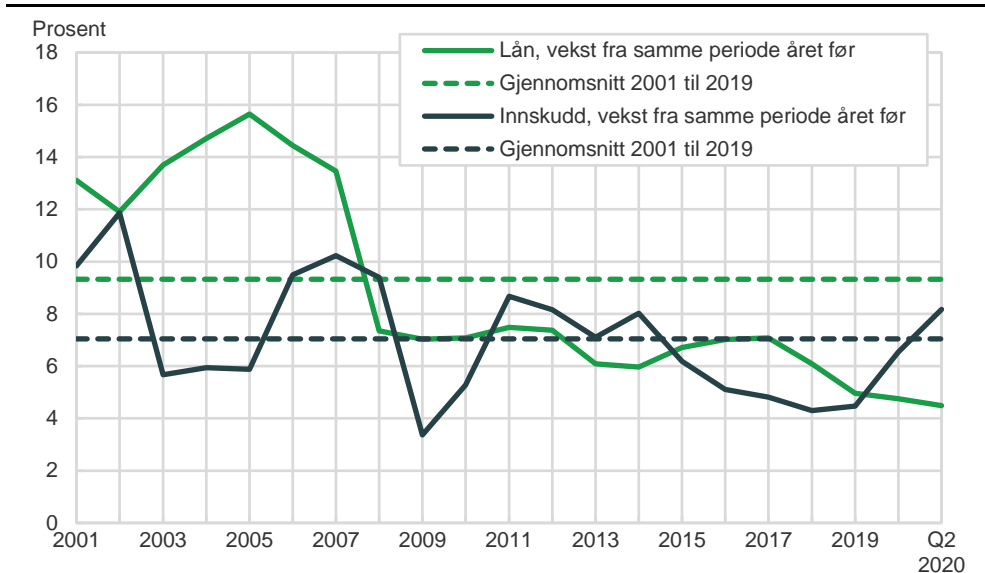
⁶ Nettogjeld til banksektoren kan beregnes som lån og annen gjeld fratrukket bankinnskudd og andre fordringer.

⁷ Firekvartalssummer for transaksjoner i prosent av beholdninger ved inngangen til firekvartalsperioden.

Figur 2.1 Fordringer og gjeld overfor banker og kredittforetak (venstre akse) og endring i nettogjeld (høyre akse). Årlig endring og endring i siste firekvartersperiode. Milliarder kroner

Figur 2.2 Vekst for husholdningenes innskudd og lånegjeld overfor banker og kredittforetak. Årlig vekst og firekvartersvekst i prosent

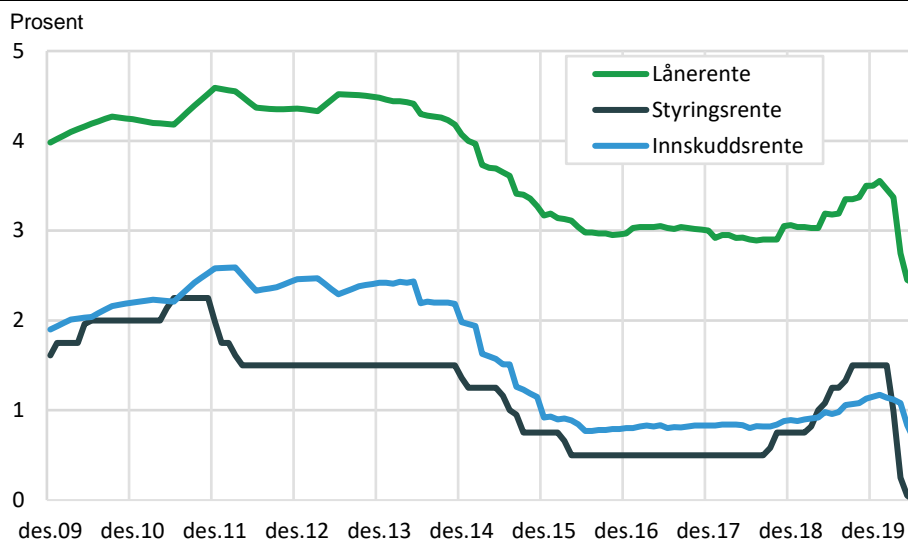

Endringene i rentebelastningen er beskrevet av en inntektsandel for beregnede renteutgifter⁸ betalt til banksektoren. Andelen er anslått ved å ta renteutgiftene i prosent av summen av brutto disponibel inntekt og formues utgifter i husholdningenes inntekts- og kapitalregnskap.

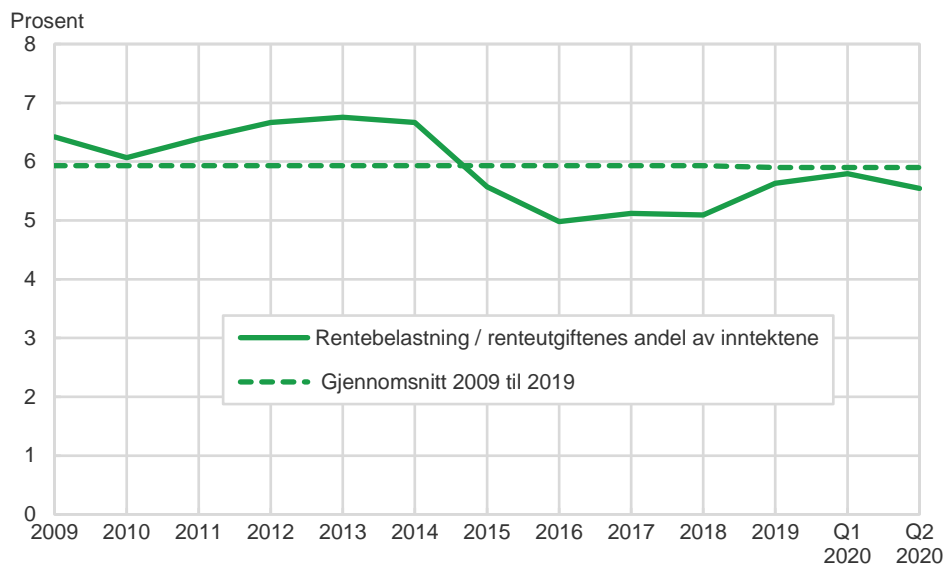
Figuren viser at renteutgiftenes inntektsandel i årene fra 2016 lå stabilt på om lag 5 prosent av inntektene, men at andelen økte til 5,8 prosent fra 4. kvartal 2018 og fram til og med 1. kvartal 2020. Bakgrunnen er utviklingen i styringsrenten som ble satt opp tre ganger i 2019 før styringsrenta ble satt ned til null i løpet perioden mars til mai 2020. Figuren viser at inntektsandelen falt i 2. kvartal 2020, etterhvert som lavere styringsrente fikk gjennomslag i husholdningenes renteutgifter. Inntektsandelen ble beregnet til 5,5 prosent i det siste kvartalet som er under gjennomsnittet på 5,9 prosent per år for 11-års perioden fra 4. kvartal 2009 til 4. kvartal 2019.

⁸ Husholdningenes renteutgifter knyttet til lån i banksektoren må beregnes ettersom bankstatistikken ikke har detaljert statistikk for disse renteutgiftene.

Figur 2.3 Styringsrenten og gjennomsnittlige renter på bankinnskudd og lån fra banker og kredittforetak. Månedstall i prosent

Figur 2.4 Renteutgifter på lån fra banker og kredittforetak i prosent av brutto disponibel inntekt og formues utgifter. År og kvartal

Referanser

Statistisk sentralbyrå (2020). Finansielle sektorregnskaper.

<https://www.ssb.no/nasjonalregnskap-og-konjunkturer/statistikker/finsek>

Figurregister

Figur 1.1	Vekst i husholdningenes fordringer og gjeld. Årlig vekst og firekvartalsvekst i prosent	9
Figur 1.2	Fordringer, gjeld og nettofordringer i prosent av disponibel inntekt mv. Sesongjusterte kvartalstall	9
Figur 2.1	Fordringer og gjeld overfor banker og kredittforetak (venstre akse) og endring i nettogjeld (høyre akse). Årlig endring og endring i siste 4-kvartalersperiode. Milliarder kroner.....	12
Figur 2.2	Vekst for husholdningenes innskudd og lånegjeld overfor banker og kredittforetak. Årlig vekst og firekvartalersvekst i prosent	12
Figur 2.3	tyringsrenten og gjennomsnittlige renter på bankinnskudd og lån fra banker og kredittforetak. Månedstall i prosent	13
Figur 2.4	Renteutgifter på lån fra banker og kredittforetak i prosent av brutto disponibel inntekt og formues utgifter. År og kvartal	13

Tabellregister

Tabell 1.1	Finansregnskap for husholdningene. Sum fire siste kvartaler. Milliarder kroner.....	8
------------	---	---

© Statistisk sentralbyrå, 2020

Ved bruk av materiale fra denne publikasjonen skal Statistisk sentralbyrå oppgis som kilde.

ISBN 978-82-587-1196-1 (trykt)

ISBN 978-82-587-1197-8 (elektronisk)

ISSN 0806-2056